

ЗАТВЕРДЖЕНО

**РІШЕННЯМ ПОМІСНОГО
ОБ'ЄДНАВЧОГО СОБОРУ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ
УКРАЇНИ**

від «15» грудня 2018 року

**СТАТУТ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ**

Місто Київ, 2018 р.

I. Загальні положення

1. Православна Церква України є частиною Єдиної, Святої, Соборної та Апостольської Церкви та невід'ємно єдиною з Матір'ю Великою Христовою Церквою в Константинополі і через неї з усіма іншими Православними Автокефальними Церквами.
2. Православна Церква України є автокефальною, згідно з наданим їй кенотично (через самопожертву) цим статусом, від мученицького священного канонічного тіла Константинопольської Матері-Церкви, тобто Святійшого Апостольського Вселенського Престолу, та керується, як і подобає, Святим Письмом, Священним Переданням, божественними та священними канонами та освяченою практикою Церкви, керується відповідно до Патріаршого та Синодального Томосу, яким було надано їй автокефальний статус 6 січня 2019 р., а також в деталях – зі Статутом, що відповідає їм, при цьому у випадку розбіжностей першість належить Томосу.
3. Питання, що не передбачені у цьому Статуті та які потребують статутного регулювання, розглядаються змішаною Комісією, призначеною Вселенським Патріархатом і Автокефальною Церквою в Україні.
4. Членами Православної Церкви України є усі православні християни цієї країни незалежно від їхньої національності. Православні християни українського походження в православній діаспорі віднині мають окормлення єпархіальними архієреями Вселенського Патріархату, у відповідності до священних канонів (28-ий канон IV-го Вселенського Собору, див. також і 8-ий канон I-го Вселенського Собору).
5. Православна Церква України складається з релігійних організацій, які мають юридичний статус відповідно до положень Конституції та законів України, співпрацює з державними органами в межах державного та канонічного церковного законодавства, щодо служіння церковній єдності, захисту релігійної свободи, а також інших питань, що становлять спільний інтерес.

II. Зібрання кліру та мирян (Помісний Собор)

1. Найвищою церковною владою в Православної Церкви України є зібрання кліру та мирян – Помісний Собор.
2. Помісний Собор складається з усіх архієреїв – єпархіальних та інших, кліриків, ченців та мирян від кожної єпархії, що обираються єпархіальними зборами. Помісний Собор скликається регулярно кожні 5 років Головуючим,

тобто Митрополитом Київським, та Постійним річним Священним Синодом. Також Помісний Собор скликається надзвичайно – завжди, коли цього забажає Головуючий. Мета Собору – підтримувати соборну діяльність Церкви.

3. Помісний Собор (Зібрання кліру та мирян) обирає Митрополита Київського з трьох кандидатів запропонованих Архієрейським Собором. В цьому випадку Помісний Собор скликається місцєблюстителем престолу або, в разі явної непереборної неможливості для нього (місцєблюстителя), наступним за старшинством архієрейської хіротонії єпархіальним архієреєм. Кворум Помісного Собору становить 2/3 учасників, в тому числі 2/3 від числа архієреїв. Рішення ухвалюється простою більшістю, у випадку рівності голосів, перевагу має голос Головуючого.

4. Помісний Собор має право ухвалювати Статут та вносити зміни до нього. Також він затверджує зміни до Статуту, внесені Архієрейським Собором виключно в дусі Томосу.

III. Священний Архієрейський Собор

1. **Священний Архієрейський Собор** складається з Митрополита Київського та усіх єпархіальних архієреїв України, канонічно обраних та рукопокладених та керуючих єпархіями.

2. Собор має своє місцєзнаходження в Києві.

3. Якщо Головуючий Священного Архієрейського Собору відсутній, не має змоги бути присутнім або якщо його не існує, його заміщує старійший за архієрейською хіротонією єпархіальний архієрей, а у випадку, якщо і він не має можливості, то наступний за старшинством член Собору. Первенствующий після Митрополита Київського єпархіальний архієрей за старшинством архієрейської хіротонії, має усі передбачені обов'язки головуючого, а також місцєблюстителя у випадку вдовування Київської Митрополії.

4. Священний Архієрейський Собор скликається його Головуючим, регулярно раз на рік, та надзвичайно кожного разу, коли той, хто має право його скликати, вважає це за потрібне, або коли це постановить річний (постійний) Священний Синод, або коли його буде затребувано в письмовій формі третиною членів Священного Архієрейського Собору.

5. У випадку неможливості з боку Головуючого скликати Священний Архієрейський Собор, останній скликається за його згодою та за наказом Співголовуючого. У випадку неможливості з боку Головуючого висловити свою

думку та видати наказ, після обґрунтованого визначення комісії, призначеної Постійним річним Священним Синодом найстарший архієрей по праву скликає Священний Архієрейський Собор.

6. Священний Архієрейський Собор має кворум, якщо на ньому присутні Головуючий та принаймні 2/3 членів Собору. Членам Собору не дозволяється бути відсутніми на ньому або покидати Собор без поважної причини.

7. Рішення Священного Архієрейського Собору приймаються простою більшістю голосів присутніх членів, за виключенням випадків, коли вимагається кваліфікована більшість. У випадку рівного поділу голосів вирішальним голосом є голос Головуючого на Соборі.

8. Запрошення разом з порядком денним засідань Священного Архієрейського Собору спрямовується Головуючим його членам не пізніше, аніж за десять днів до дати проведення засідання. Порядок денний визначає Головуючий. Додавання нового питання можливо, якщо про це просять половина присутніх членів Священного Архієрейського Собору.

9. Головний секретар Священного Архієрейського Собору призначається останнім за пропозицією Головуючого з-поміж освіченого духовенства, що має моральні якості та здібності до секретарської роботи.

10. Головний секретар, за допомогою інших членів канцелярії, веде запис протоколів засідань Собору, маючи піклування щодо точної їх реєстрації в кодексі (книзі записів синодальних актів), після того як вони будуть розглянуті Священним Архієрейським Собором та затверджені на його наступній сесії. Головний секретар, окрім цього, несе відповідальність за здійснення листування Священного Архієрейського Собору та будь-якої іншої роботи, пов'язаної з цим діяльністю, довіреної йому.

IV. Повноваження Священного Архієрейського Собору

1. Повноваження Священного Архієрейського Собору як керівного органу випливають зі священних канонів, положень цього Статуту, а також з Патріаршого та Синодального Томосу про автокефалію 6 січня 2019 р. Таким чином, Священний Архієрейський Собор:

Г) охороняє (зберігає) в межах своєї юрисдикції православну віру, церковну єдність, канонічний та літургічний порядок та, окрім того, піклується про єдність зі Вселенським Патріархатом та іншими Православними Автокефальними Церквами.

- II) Пропонує кандидатів під час виборів на овдовілу кафедру Митрополита Київського, як вказано у відповідній главі.
- III) Тлумачить та частково змінює, але завжди в дусі Патріаршого і Синодального Томосу 6 січня 2019 р., положення цього Статуту, та піклується про таке виконання його положень. Право тлумачити положення Статуту щодо Томосу має виключно Вселенський Патріарх. З найважливіших питань, які потребують спільних обговорень та дій, задля кращої підтримки Православної Церкви, Священний Архієрейський Собор в Україні звертається до Вселенського Патріарха, який охоче надає сприяння та оголошує потрібне рішення Священному Архієрейському Собору Церкви України.
- IV) Складає та виносить на голосування нормативні акти задля урегулювання випадків, конкретне та детальне вирішення яких не передбачено Статутом. Піклується про захист священних монастирів та затверджує внутрішні правила церковних закладів. Вирішення питань стосовно складання та затвердження внутрішніх правил Патріарших ставропігій належить виключно Вселенському Патріарху, і тільки йому.
- V) Здійснює канонічний нагляд за діями архієреїв та всіх церковних органів.
- VI) Розглядає та вирішує суперечки, що перевищують відповідальність місцевих архієреїв та річного постійного Священного Синоду.
- VII) Засновує нові єпархії та ліквідує або об'єднує старі, а також визначає межі архієрейських областей.
- VIII) Може затверджувати перелік тих, хто має право бути обраним в якості єпископа.
- IX) Піклується про отримання святого Мира від Матері Константинопольської Церкви. Крім того, він канонізує святих для Православної Церкви України та готує пропозиції щодо уведення нових святих до загальноцерковного місяцеслова і виносить їх на судження та ухвалу Великої Христової Церкви у відповідності до діючої багатовікової традиції Східної Православної Церкви.
- X) Піклується про духовне та богослужбове просвітництво православної пастви через усі можливі пастирські дії та засоби.
- XI) Ухвалює рішення про відставку та позбавлення кафедри єпархіальних архієреїв.
- XII) Збирає судові органи, Помісний Собор та синодальні установи.

XIII) Визначає відносини Православної Церкви України з державою, міжнародними організаціями, іншими християнськими церквами та релігійними організаціями, взагалі з зовнішнім світом.

XIV) Має виключну компетентність для накладення покарання у вигляді анафеми (великого відлучення) щодо всіх членів Церкви.

XV) Обов'язки секретаря виконує Головний секретар Священного Архієрейського Собору.

XVI) Священний Архієрейський Собор засновує Комісії, які подають свої висновки та стежать за роботою синодальних органів. Кількість Комісій і їх членів визначається Священним Архієрейським Собором.

V. Річний (постійний) Священний Синод

1. Річний (постійний) Священний Синод складається з Митрополита Київського як Головуючого та дванадцяти єпархіальних архієреїв, що періодично призначаються Головуючим, відповідно до старшинства архієрейської хіротонії. Синодальний рік поділяється на два синодальні періоди, а саме зимовий (1 вересня – 28-29 лютого) та літній (1 березня – 31 серпня), половина членів річного (постійного) Священного Синоду змінюється кожного такого періоду. Термін повноважень кожного члену Синоду складає рік.

Примітка: На перехідний період до складу постійного (річного) Священного Синоду постійними членами включаються три колишні очільники церковних груп, що об'єднуються, а у випадку неучасті в Об'єднавчому Соборі очільника, постійним членом Синоду стає найстарший за архієрейською хіротонією представник церковної групи, що об'єднується.

2. Річний (постійний) Священний Синод скликається Митрополитом Київським, якому належить право головування, і у випадках, якщо він не має можливості з будь-якої причини, з його згоди та за його наказом, старійшим за архієрейською хіротонією його членом, який має місце співголовоючого в конкретний синодальний період.

3. Річний (постійний) Священний Синод має кворум, якщо присутні Головуючий та шість членів. Його рішення приймаються простою більшістю голосів присутніх членів. У випадку рівного розподілу голосів вирішальний голос належить Головуючому.

4. Не дозволяється члену Синоду бути відсутнім або покидати засідання Священного Синоду без серйозної причини. Якщо серйозна причина перешкоджає участі єпархіального архієрея протягом синодального року, то Головуючим визначається інший архієрей за старшинством архієрейської хіротонії.

5. Річний (постійний) Священний Синод має свою резиденцію в Києві.

6. Річний (постійний) Священний Синод збирається регулярно один раз на три місяці, і кожного разу, коли забажає Головуючий, який складає порядок денний та спрямовує його разом із запрошенням членам Священного Синоду принаймні за три дні до засідання. Додавання теми до порядку денного може бути зроблене Головуючим або за пропозицією половини присутніх членів річного (постійного) Священного Синоду. Для надзвичайного скликання Священного Синоду діють правила аналогічно тому, що передбачено в розділі про «Священний Архієрейський Собор», в статтях 4 та 5.

VI. Повноваження річного (постійного) Священного Синоду

Повноваженнями річного (постійного) Священного Синоду є:

I) Вирішення поточних церковних справ, що не потребують компетенції Священного Архієрейського Собору.

II) Виконує постанови Священного Архієрейського Собору.

III) Може складати перелік тих, хто має право бути обраними в якості єпископів, та спрямовує його на затвердження Священного Архієрейського Собору.

IV) Здійснює канонічні вибори для обрання єпархіальних архієреїв (окрім Митрополита Київського, про обрання якого вказано в спеціальних положеннях, див. розділи II, VII, X) та вікарних єпископів.

V) Надає питання для обговорення на Священному Архієрейському Соборі для прийняття рішень, які мають важливе значення.

VI) Піклується про життя у Христі віруючих (вірян), скеровуючи священнослужителів до найкращого пастирського служіння усім, а особливо молоді. Заради цієї мети він повинен здійснювати публікації відповідних книг та періодичних видань, організовувати різноманітні катехітичні заходи, використовуючи усі суспільні засоби передачі інформації.

VII) Надає дозвіл на видання богослужбових книг.

VIII) Піклується про відродження чернецтва у відповідності до священних канонів та духовних заповітів отців чернецтва.

IX) Піклується про богословську освіту з метою навчання молодих богословів в учбових закладах в Україні та за межами України. З цією метою він докладає зусиль для надання стипендій студентам богословам для навчання за програмами в богословських школах України, Греції, та семінарах в Халкінській Богословській школі, тощо.

X) Піклується про навчання кандидатів на духовенство та додаткову освіту духовенства.

XI) Пильнує за захистом пастви від прозелітичних дій та за збереженням церковної єдності, а також за успіхами пастирського служіння духовенства.

XII) Рішення річного (постійного) Священного Синоду виконуються Головуючим та за сприяння Генерального секретаря.

VII. Митрополит Київський і всієї України

1. Митрополит Київський і всієї України обирається пожиттєво та несе канонічну відповідальність за пастирське керування народом Божим у власній архієрейській області, і до того ж є головою Помісного Собору, Священного Архієрейського Собору та річного (постійного) Священного Синоду та Предстоятелем Православної Церкви України, та користується відповідно до Святих Канонів і церковного Передання, належними йому привілеями. Його відносини з іншими єпархіальними архієреями визначаються відповідно до положень цього Статуту згідно з 34 каноном Св. Апостолів і 9-м Антіохійського Собору, а також до положень відповідного Патріаршого та Синодального Томосу. Таким чином Митрополит:

I) Скликає Помісний Собор, Священний Архієрейський Собор, річний (постійний) Священний Синод та головує на засіданнях їх сесій.

II) Підтримує церковне спілкування та зв'язок з іншими Автокефальними Православними Церквами, будучи поєднувальною ланкою між ними та Церквою України. Зокрема він оголошує про своє обрання через «мирні грамоти» до Вселенського Патріарха, Предстоятелів Древніх Престолів і глав інших Автокефальних Православних Церков, надаючи їм заяву про незмінне дотримання православних догматів і святих канонів.

III) Митрополит Київський і всієї України поминає в диптиху ім'я Вселенського

Патріарха та інших Патріархів і глав Святих Православних Автокефальних Церков.

IV) Очолює хіротонії архієреїв або в разі перешкоди дає наказ іншому архієрею для їх здійснення.

V) Ім'я митрополита Київського і всієї України поминається за богослужіннями Православної Церкви України.

VI) Звертається до православного народу в Україні з пастирськими і канонічними посланнями.

VII) Представляє Православну Церкву України перед державною владою, міжнародними організаціями та будь-якими іншими організаціями в разі необхідності, особисто або через представників.

VIII) Висуває ініціативи для підтримки взаємоповажних відносин між соціальними інституціями, як і для підтримки соціальної та благодійної діяльності та, загалом, заради свідоцтва євангельського вчення, в сфері охорони навколишнього середовища, прав людини, біоетики та ін.

IX) Надає дозвіл архієреям на їх відсутність в їхніх єпархіях.

VIII. Єпархіальні архієреї

1. Єпархіальний архієрей очолює свою церковну область і має в її межах призначені святими канонами права та повноваження, а також має обов'язки, що з них випливають, та є підзвітним річному (постійному) Священному Синоду та Священному Архієрейському Собору.

2. Єпархіальний архієрей зобов'язаний старанно виконувати пастирські, адміністративні та богослужбові обов'язки, регулярно об'їжджати парафії та монастирі своєї області на запрошення останніх.

3. Єпархіальний архієрей має зв'язки зі священноначалієм (керівництвом) інших Церков через Митрополита Київського і всієї України.

4. Єпархіальний архієрей, канонічно обраний та поставлений в своїй єпархії, довічно перебуває в ній, крім випадків, якщо він: а) подасть у відставку та його відставку прийме Священний Архієрейський Собор, б) його кафедру буде оголошено вдовуючою кваліфікованою більшістю з трьох чвертей всіх членів Священного Архієрейського Собору, в зв'язку з компетентно підтвердженою

неможливістю виконання архієреєм обов'язків унаслідок фізичного або психічного захворювання або старості.

5. Єпархіальний архієрей зобов'язаний регулярно скликати збори духовенства своєї єпархії та піклується про його духовну підготовку і додаткову освіту.

6. Єпархіальний архієрей благословляє обрані органи парафіяльного управління храмів його єпархії, затверджує склад ігуменських рад монастирів своєї єпархії, за винятком рад патріарших ставропігій, які підпорядковані Вселенському Патріарху, і затверджує обрання адміністративних рад церковних установ своєї області.

ІХ. Вікарні єпископи

За клопотанням Митрополита Київського і всієї України або іншого єпархіального архієрея, річний (постійний) Священний Синод обирає вікарних єпископів відповідно до передбаченого в наступній статті, за аналогією.

Х. Вибори архієреїв

1. У разі вдовування будь-якої архієрейської кафедри річний (постійний) Священний Синод негайно призначає її місцеблюстителя з суміжних з даною єпархією архієреїв, що має старшинство архієрейської хіротонії, а в разі перешкоди – іншого з суміжної з даною єпархією за старшинством хіротонії. У разі вдовування Київської Митрополії, місцеблюстителя призначає річний (постійний) Священний Синод, ним мусить бути той, хто має старшинство хіротонії серед усіх архієреїв, відповідно до вищевказаного.

2. Під час вдовства архієрейської кафедри, місцеблюститель бере на себе тимчасову пастирську опіку і управління єпархією, без дозволу зміни статусу, осіб і речей.

3. Обрання нового єпархіального архієрея здійснюється в два етапи: а) Члени річного (постійного) Священного Синоду таємним голосуванням обирають від одного до трьох осіб, запропонованих митрополитом Київським і всієї України або членами Священного Синоду, або зі списку тих, хто має право бути обраними в єпископи, і ці троє, що набрали таким чином більшість голосів, є трьома кандидатами; б) річний (постійний) Священний Синод згодом переходить до обрання нового архієрея, також таємним голосуванням. Обирається кандидат, який набрав більшість голосів присутніх членів Синоду.

- Визначення трьох кандидатів та вибори (одного з них) проводиться на одному і тому ж засіданні.
4. Обрання нового архієрея має проводитися протягом трьох місяців після того, як кафедра овдовіла.
 5. Перед обранням звершується Божественна літургія одним з архієреїв, і потім відбувається визначення трьох кандидатів і вибори, відповідно до зазначеного вище.
 7. Після обрання відбувається Наречення відповідно до канонічного та літургійного порядку.
 8. Кандидати на престол Київської Митрополії визначаються з числа правлячих архієреїв Православної Церкви України.
 9. Три кандидати визначаються з трьох, хто набрав більшість голосів під час таємного голосування.
 10. Після цього Помісний Собор під головуванням місцеблюстителя та таємним голосуванням обирає нового митрополита Київського і всієї України. Обирається той, хто з трьох набере більшість голосів.
 11. Головою Помісного Собору (зібрання кліру та мирян) є місцеблюститель Київського престолу. У разі очевидної непереборної перешкоди головує наступний за старшинством хіротонії архієрей з усіх єпархіальних архієреїв.
 12. Запрошення членам Священного Архієрейського Собору і Помісного Собору (зібрання кліру та мирян) для обрання нового Митрополита Київського і всієї України направляється місцеблюстителем за двадцять днів до призначеної дати.
 13. Якщо під час заміщення престолу Митрополита Київського і всієї України виникають непереборні проблеми, що порушують єдність Церкви, про це повідомляється негайно Вселенському Патріарху, першому в Православній Церкві, і він шукає рішення цього, відповідно до всеправославно діючих правил про його священноканонічну екстериторіальну юрисдикцію.
 14. Обрання нового Митрополита Київського і всієї України і дата його інтронізації в м. Києві повідомляються місцеблюстителем, а саме співголовою Священного Архієрейського Собору, Вселенському Патріарху та предстоятелям і главам Православних Церков.
 15. Кандидатами на архієрейство можуть вважатись: безшлюбні (або вдові) священнослужителі, які мають такі якості: І) диплом Університетської (вищої)

Богословської Школи, II) мають вік старше тридцяти п'яти років, III) підтвержені мораль і гідність, IV) десятирічне успішне духовне служіння, V) має досвід церковної адміністративної роботи, зокрема посаду ігумена або професора.

XI. Судові органи

Судовими органами Церкви є: I) архієрей, II) єпископські суди, III) синодальні суди першої та другої інстанцій для пресвітерів і дияконів, IV) синодальні суди першої та другої інстанцій для архієреїв, V) Священний Архієрейський Собор і VI) Помісний Собор.

Апеляція (Ἐκκλήτων)

Священнослужитель будь-якого сану, остаточно засуджений своїми церковними властями до будь-якого покарання, може, використовувати право апеляції (Ἐκκλήτων) до Вселенського Патріарха, відповідно до того, як це передбачено священними канонами (9 і 17 Четвертого Вселенського Собору) та багатовіковою практикою Церкви.

Загальні положення

Питання щодо церковного процесуального права будуть вирішені Священним Архієрейським Собором Православної Церкви України.

У випадку виникнення розбіжностей з рівною кількістю голосів на засіданнях судових органів превалює більш м'яке рішення щодо обвинуваченого.

XII. Заключна частина

Цей Статут вступає в дію після отримання Патріаршого і Синодального Томосу про автокефалію Православної Церкви України.